

Bruyninckx-richtlijnen gerelativeerd

Citation for published version (APA):

Spronken, T. (1997). Bruyninckx-richtlijnen gerelativeerd. *Nieuwsbrief Strafrecht*, (2), 4-7.

Document status and date:

Published: 05/11/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

geldboete. Bij getuigen die al veroordeeld zijn bestaat de toezegging van het OM erin dat de OvJ bij de indiening van een verzoekschrift om gratie een positief advies tot vermindering van de opgelegde straf met maximaal eenderde zal uitbrengen.

Het aangaan van deals met getuigen in strafzaken wordt alleen toegestaan voor het afleggen van een getuigenverklaring in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek naar misdrijven als omschreven in art. 67 lid 1 Sv die gepleegd zijn in georganiseerd verband en gezien hun aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, of van misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld. Ten aanzien van het bewijs wordt voorgesteld art. 344a Sv te wijzigen in die zin dat het bewijs dat de verdachte het tenlastegelegde feit heeft begaan door de rechter niet uitsluitend mag worden aangenomen op grond van verklaringen van 'gedeelde' getuigen.

De toelichting bij het concept blinkt uit door afwezigheid van een meer fundamentele beschouwing over aspecten als wenselijkheid en noodzaak van het gebruik van criminele getuigen met wie door het OM afspraken worden gemaakt, terwijl al evenmin nader wordt ingegaan op de problematiek van het privilege van non-self incrimination in relatie tot het sluiten van een overeenkomst met het OM en de daaruit voortvloeiende verplichting voor de getuige om openheid van zaken te geven, ook over zijn eigen aandeel. Zie hierover de in het eerste nummer vermelde uitspraak van de rechtbank Amsterdam in de zaak Karman (Nieuwsbrief Strafrecht 1, nr. 006). Inmiddels hebben

de Nederlandse Orde van Advocaten en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak het concept van commentaar voorzien. Beide komen tot de conclusie dat het voorstel zoals het thans luidt niet de status van wet mag krijgen.

Bron: *Staatscourant*, nr. 134, 17 juli 1997, blz. 9.

Bruyninckx-richtlijnen gerelativeerd

Volgens artikel 6 van de richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van de advocaat bij criminele handelingen (de Bruyninckx-richtlijnen van de NOvA) dient het honorarium aan een advocaat in principe giraal te worden voldaan. Als het echt niet anders kan, mag een advocaat zijn honorarium in één zaak tot maximaal een bedrag van f 25.000 contant incasseren.

Aan de richtlijn ligt het uitgangspunt ten grondslag dat een advocaat die zich laat honoreren met gelden waarvan hij kan weten dat deze van misdrijf afkomstig zijn, vervolgd kan worden wegens schuldhealing. De richtlijn is tot stand gekomen in samenspraak met het OM, dat heeft toegezegd zich met grote terughoudendheid op te stellen ten aanzien van advocaten die zich aan de richtlijn houden. De regeling is een vreemd compromis: de advocaat mag wel geld aannemen waarvan hij vermoedt dat dit besmet is, mits hij zich maar giraal laat betalen. De cliënt die min of meer gedwongen wordt giraal te betalen, stelt zich intussen bloot aan een melding in het kader van de wet MOT. Dat deze regeling op gespannen voet staat met de geheimhoudingsplicht, is op de koop toe genomen. De Haagse advocaat mr G. Spong vroeg de Algemene

Raad van de NOvA artikel 6 aan te passen aan de hand van een zaak waarin hij meer dan het toegestane bedrag in contanten had ontvangen. De Algemene Raad gaf hieraan geen gevolg en stelde de Deken in het arrondissement Den Haag op de hoogte van de bewuste overtreding door mr Spong van artikel 6 van de richtlijnen. De Haagse Raad van Toezicht acht de handelwijze van mr Spong echter tuchtrechtelijk niet laakbaar.

Betalen met besmet geld

Beperking van contante betaling van advocatenhonoraria is een middel waarmee de NOvA tracht om betrokkenheid van advocaten bij illegale activiteiten te voorkomen. Indien relatief grote sommen geld cash worden betaald, moet er immers onmiddellijk argwaan ontstaan over de herkomst van dat geld. Daar staat echter tegenover dat een advocaat die aan een rechtzoekende bijstand verleent in een moeilijk parket komt te verkeren als de cliënt alleen maar contant wil betalen. In het geval dat de cliënt uit welke bron dan ook vermogend is, kan er geen toevoeging worden aangevraagd, want dat zou valsheid in geschrifte opleveren. De advocaat ondertekent immers de toevoegingsaanvraag en verklaart dat de daarin vermelde gegevens omtrent inkomen en vermogen juist zijn. Als de cliënt gedetineerd is vindt er ongeacht het vermogen een ambtshalve toevoeging plaats, maar in sommige grote strafzaken kan van een advocaat niet worden gevergd dat hij zijn rechtsbijstand op basis van een toevoeging verleent, zeker niet als de cliënt kan en wil betalen. Volgens de richtlijn mag de advocaat niet excessief declareren en moet hij de cliënt verplichten giraal te betalen als het om een bedrag gaat dat hoger is dan f 25.000. Doet de advocaat

dat niet dan stelt hij zichzelf aan het risico bloot wegens schuldhealing te worden vervolgd. Maar als grote sommen contant worden gestort bij een bankinstelling is legitimatie verplicht en loopt de betrokken cliënt kans dat de bank de storting meldt in het kader van de wet MOT.

Veel advocaten worden in strafzaken geconfronteerd met de omstandigheid dat cliënten niet giraal willen betalen omdat via een melding van de wet MOT hun identiteit bij justitie bekend wordt. Soms betalen derden het honorarium. Zij willen niet dat hun identiteit bekend wordt, omdat zij dan de kans lopen beschuldigd te worden van deelneming aan de criminele organisatie waar de cliënt van verdacht wordt. Ook zij stellen zich door girale betaling bloot aan de kans strafrechtelijk te worden vervolgd. In een dergelijke situatie heeft mr Spong een contante betaling van meer dan f 25.000 in het kader van een zogenaamde megastrafzaak geaccepteerd.

Schending geheimhoudingsplicht

Het principiële bezwaar tegen art. 6 van de richtlijn is dat eenieder die zich tot een advocaat wendt recht heeft op geheimhouding. Zelfs het blote feit dat iemand zich tot een advocaat heeft gewend valt onder deze geheimhoudingsplicht (zie College van Beroep voor het Bedrijfsleven d.d. 23 april 1996, *Advocatenblad* 1996, p. 570 e.v.). Indien de advocaat de cliënt verplicht giraal te betalen dan verplicht hij de cliënt (of een derde die zich namens de cliënt tot hem wendt) zijn identiteit bekend te maken. Bovendien kan inzicht in de omvang van het betalingsverkeer van een cliënt worden betrokken in een vordering tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel ex art. 36e Sr en in het strafrecht-

lijk financieel onderzoek ex art. 126 Sv. De advocaat die zich aan de richtlijn houdt heft in feite via een omweg zijn geheimhoudingsplicht op in ruil voor het relatief veilig kunnen accepteren van besmet geld als honorarium. Daarnaast loopt hij de aanmerkelijke kans dat hij de cliënt dwingt belastend materiaal tegen zichzelf te leveren, hetgeen in strijd is met het nemo tenetur-beginsel.

Tuchtrechtelijke gevolgen

Aanvankelijk is de Haagse Deken, naar aanleiding van de melding van mr Spong dat hij de Bruyninckx-regels heeft overtreden, van mening dat de zaak dient te worden voorgelegd aan de tuchtrechter. Terzake van de nog vrij nieuwe richtlijn zou dan jurisprudentie kunnen worden ontwikkeld, waar de balie in zijn geheel zijn voordeel mee kan doen. Uiteraard was dit ook de bedoeling van mr Spong, die geheel vrijwillig afstand had gedaan van zijn eigen recht op 'nemo-tenetur' om een uitspraak van de tuchtrechter te ontlokken over de status van de richtlijn. Zover is het niet gekomen.

Na een onderzoek te hebben ingesteld naar de totstandkoming van de richtlijnen, is de Haagse Raad van Toezicht tot de navolgende conclusie gekomen.

De advocaat die handelt conform art. 6 lid 2 van de richtlijnen is in beginsel gevrijwaard van een vervolging wegens schuldhealing. Een advocaat die daarmee in strijd handelt, mist deze bescherming, maar handelt daarmee niet per se in strijd met de norm van art. 46 Advocatenwet (enig handelen of nalaten in strijd met de zorg die de advocaat behoort te betrachten ten opzichte van degenen wier belangen hij als zodanig behartigt of enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt, alsmede inbreu-

ken op de verordeningen van de orde). De Raad van Toezicht ziet geen aanleiding ambtshalve een klacht tegen mr Spong in te dienen puur op grond van de overtreding van de richtlijn, nu de geschetste omstandigheden omtrent de contante betaling, die in casu door een derde was geschied die zijn identiteit niet bij een bank bekend wilde maken, op zichzelf geen aanleiding daartoe vormen. Het dossier is gesloten.

Conclusie

De reactie van de Haagse Raad van Toezicht geeft aan dat de Bruyninckx-richtlijn ten aanzien van de regeling omtrent betaling van honoraria alleen beoogt de advocaat te vrijwaren van een mogelijke vervolging wegens schuldhealing. Het is overigens moeilijk een situatie te bedenken waarbij de advocaat wèl in strijd met de norm van artikel 46 Advocatenwet zou handelen, alleen omdat hij contante betaling van zijn honorarium accepteert. Als de advocaat een reëel uurtarief in rekening brengt voor noodzakelijke rechtsbijstand kan het accepteren van contante betaling nooit tuchtrechtelijk laakbaar zijn. De advocaat heeft immers niet de taak justitie behulpzaam te zijn bij het opsporen van strafbare feiten. Cliënten te verplichten tot girale betaling kan moeilijk in overeenstemming worden gebracht met de zorg die de advocaat behoort te betrachten ten opzichte van degenen wier belangen hij als zodanig behartigt. Intussen blijft de vraag onbeantwoord of de advocaat die betaling accepteert met middelen die mogelijk uit misdrijf afkomstig zijn, zich schuldig maakt aan schuldhealing. Bij de laatste wetswijziging van de helingsbepalingen, in werking getreden op 1 februari 1992 (Stb. 520), is de strafbaarheid van de advocaat niet uitge-

sloten. Maar het blijft discutabel of een advocaat die voor rechtsbijstand een normaal honorarium in rekening brengt, wel als normadressaat van de helingsbepalingen kan worden beschouwd. Het is nu wachten op een advocaat die in een soortgelijke situatie als mr Spong zichzelf aan geeft bij een officier van justitie.

Bron: De Richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van de advocaat bij criminele handelingen zijn gepubliceerd in Advocatenblad 1995, nr. 17, 15 september 1995, blz. 809 e.v.

• Regelgeving •

Strafverhoging voor leiders van criminele organisaties

Met een voorstel om artikel 140 Sr te wijzigen beoogt de minister van Justitie de 'grote jongens' achter een criminele organisatie beter, en vooral harder, te kunnen aanpakken.

Op 24 september jl. heeft de minister van Justitie bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de artikelen 140 en 443 van het Wetboek van Strafrecht. Voorgesteld wordt de maximumstraf op deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven (art. 140 lid 1 Sr) te verhogen van een gevangenisstraf van vijf jaar en een geldboete van de vierde categorie tot een gevangenisstraf van zes jaar en een geldboete van de vijfde categorie. Verder wordt de in het derde lid vervatte strafverhoging met éénderde voor 'oprichters of bestuurders' van de criminele or-

ganisatie uitgebreid tot de 'leiders'. En passant bevat dit wetsvoorstel nog een wijziging van artikel 443 Sr (overtreding van plaatselijke noodverordeningen), waarbij de strafbedreiging wordt gelijkgetrokken met die van de artikelen 154 Gemeentewet en 184 Sr (drie maanden gevangenisstraf).

Leiders

'Het inzicht is gegroeid dat het enkele deelnemen aan een organisatie die het plegen van misdrijven tot oogmerk heeft, bestrijding verdient', en wel vanwege de 'bedreiging (die uitgaat) van de macht die de organisatie over haar leden en over delen van de samenleving uitoefent'. Dergelijke principiële woorden in de memorie van toelichting kunnen niet verhullen dat aan dit wetsvoorstel tamelijk instrumentele overwegingen ten grondslag liggen, namelijk het beter en vooral harder kunnen aanpakken van de 'grote jongens' achter een criminele organisatie. Tijdens het Hakkelaar-proces pleitte het openbaar ministerie in eerste aanleg voor een verhoging van de straffen op de handel in soft drugs, waarop de Minister heeft gereageerd met de mededeling meer geporteerd te zijn voor een strafverhoging terzake van artikel 140 Sr. Zoals de memorie van toelichting ons voorrekenst komt de maximumstraf in gevallen van handel in soft drugs voor de leiders te liggen op tien jaar en acht maanden (zes jaar plus eenderde op grond van art. 140 lid 3 Sr plus eventueel eenderde op grond van meerdaadse samenloop). Bijkomend voordeel van de voorgestelde strafverhoging is dat de instelling van een strafrechtelijk financieel onderzoek en de toepassing van artikel 46 Sr (strafbaarheid van voorbereidingshandelingen) mogelijk worden.